

SAĞLIK YÜKSEKOKULU ÖĞRENCİLERİNİN EĞİTİMLERİNE VE MESLEKLERİNE BAKIŞ AÇILARI, MESLEKTEN BEKLENTİLERİ

THE VIEW OF DENİZLİ HEALTH COLLEGE STUDENTS ABOUT THEIR EDUCATIONS AND THEIR PROFESSIONAL EXPECTATIONS

Kerime DERYA BEYDAĞ*, Arzu GÜNDÜZ*, Fadime GÖK ÖZER*

*Pamukkale Üniversitesi, Denizli Sağlık Yüksekokulu.

Özet

Bu çalışma, hemşirelik ve sağlık memurluğu öğrencilerinin eğitimlerine ve mesleklerine bakış açılarını, meslekten beklentilerini belirlemek amacıyla tanımlayıcı olarak yürütülmüştür. Çalışmanın örneklemini, Denizli Sağlık Yüksekokulu'nda 2006-2007 Güz Yarıyılında 2, 3. ve 4. sınıfta öğrenim gören öğrencilerden uygulamayı kabul eden 155 kişi oluşturmuştur. Araştırma öncesinde ilgili kurumdan resmi izin ve öğrencilerden de sözlü katılım onayı alınmıştır. Veriler sayı ve yüzdelik hesapları ile değerlendirilmiştir. Öğrencilerin %40'ı bu bölümü sınav sisteminin sonucu tercih ettiğini ve %53.5 okulu kazanmadan önce meslek hakkında herhangi bir bilgisinin olmadığını belirtmiştir. Öğrencilerin %42.6'sı verilen eğitimin mesleği benimsetmede kısmen etkili olduğunu düşünürken, %38.1'i eğitime yönelik sorunun derslerin ağır olması ve başka faaliyetlere zaman kalmadığını ifade etmiştir. Öğrencilerin meslekle ilgili görüşlerine bakıldığında %35.5'u mesleğin ideal bir meslek olmadığını, %17.4'ü mesleğin bağımsız faaliyetlerini belirleyen yasaların çıkarılması ve branşlaşmanın olması gerektiğini belirtmiştir. Öğrencilerin %60.6'sının mezuniyet sonrası mesleği yürütmeyi düşündüğü ve %61.3'ü iş bulma konusunda kaygı yaşadığını istediğini ifade etmiştir. (Pam Tıp Derg 2008;1(3):137-142).

Anahtar kelimeler: Meslek, eğitim, bakış açısı, beklenti, öğrenci.

Abstract

This study has been carried out for the students whose jobs are nurse and health officers, to determine their view aspects and their expectations from their professions as a descriptive manner. The samples of this project have been gathered from Denizli Health College student's who educate in 2th, 3th an 4th classes in the first periode of 2006-2007 Education Season. These are totally 155 students. Before the survey, the formal permission was received from the concerned institute, also the students' approbation was provided in oral way. Number and percentage were used in data evaluation. 40.0 percent of them painted out they had to choose this school dve to the exam system while 53.5 percent ones said they had no information before the exam. Besides, 42.6 percent of them think their received education is partly affective for getting them love their jobs while "educational problems are because of hard lessons and lack of time for leisure activities" according to 38.1 ones. To 35.5 percent, this proffession is not ideal and 17.4 percent think the laws which include free activities should be made and they should have branches. Additionally, 60.6 percent are planning to do their jobs after and 61.3 percent students worry about employment. (Pam Med J 2008;1(3):137-142).

Key words: Profession, education, view aspects, expectations, student.

Giriş

Günümüzde teknoloji, sağlık bilimlerindeki gelişmeler, ekonomi, kentleşme ve endüstrileşme, yaşam biçimleri gibi faktörlerin birbiri ile etkileşimleri sonucu tüm toplumda bireylerin sağlık gereksinimleri günden güne değişiklik göstermektedir. Sağlık bakımının yeterli, etkili ve dengeli olarak verilmesinde sağlık hizmetinde görev alan tüm personelin nitelikli bir eğitim almaları önemlidir [1, 2].

Türkiye'de ilk defa lisans düzeyinde hemşirelik eğitimine 1955 yılında Ege Üniversitesi'nde başlanmış, bunu diğer üniversitelerde açılan okullar izlemiştir. 1996 yılından itibaren de 79 sağlık yüksekokulunda hemşirelik ve sağlık

memurluğu programları ile hemşirelik eğitimi verilmektedir. Her ne kadar farklı meslek dalları olarak görülse de hemşirelik ve sağlık memurluğunun eğitim programlarına bakıldığında benzer dersleri aldıkları görülmektedir [3]. Tıp ve Sağlık Bilimleri Eğitim Konseyinde hemşirelik ve sağlık memurluğu bölümlerinin eşdeğer olduğuna dair bir karar alınmıştır. Nitekim Ocak 2007'de Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde Sağlık, Aile, Çalışma ve Sosyal İşler Komisyonu'ndan geçen değişiklik teklifinde de sağlık memurluğu ile hemşirelik programının birleştirilmesi, program adının "hemşirelik" olarak değiştirilmesi hükme bağlanmıştır [4-6].

Ülkemizde meslek seçimine bakıldığında çoğunlukla meslek seçimi tesadüflere bağlıdır; hemşirelik ve sağlık memurluğunu seçen öğrencilerinde birçoğunun mesleği ve çalışma koşullarını bilmeden geldikleri bilinmektedir [7]. Göz ve Erkan'ın yaptığı araştırmaya göre bölümü tesadüfen seçenlerin oranı %31.9 iken, ailenin isteği ile seçenlerin oranı ise %42.6 dır. Ayrıca yapılan diğer bir araştırmada mesleği kendi isteği ile seçenlerin oranı %3.3, ailenin isteği ile seçenlerin oranı %33.6'dır [4]. Mesleklerin pek çoğunda kişinin başarılı olabilmesi fiziksel özellikleri, mesleği bilerek ve isteyerek seçmiş olmaları ile yakından ilgilidir. Bunun yanı sıra meslek seçiminde mesleği uyum sağlamada ve verimli bir çalışma içinde kişinin o mesleği yatkın ruhsal ve zihinsel bir hazırlık içinde olması da gereklidir [8]. Mesleği benimseme ve profesyonelce uygulama konusundaki temeller, yani meslek bilinci öğrencilik yıllarında atılır ve tüm meslek yaşamı boyunca da devam eder. Öğrencilerin meslek bilinciyle yeterince donanmış olarak çalışma ortamına atılmaları bu bilinci hızlı bir şekilde olgunlaşmasına ve mesleğinde bunda olumlu yönde etkilenmesinde sağlayacaktır [8]. Hemşirelik eğitimi hemşirelik uygulamasına temel oluşturan bilgi, beceri, tutum, davranış, karar verme ve uygulama gücü değerlendirme yenilikleri gelişmeleri izleme gibi mesleki biçimlenmeleri ortaya çıkartmalıdır [9].

Sonuç olarak dört yıllık lisans eğitimleri süresince hemşirelik ve sağlık memurluğu mesleklerine ait görüşlerin üniversite ortamının ve verilen hemşirelik eğitiminin mesleğin benimsenmesi ve profesyonelce uygulanmasında olumlu yönde değişim yaratması beklenebilir. Araştırma hemşirelik ve sağlık memurluğu öğrencilerinin eğitimlerine ve mesleklerine bakış açılarını ve meslekten beklentilerine yönelik görüşlerini belirlemek amacıyla tanımlayıcı olarak yapılmıştır.

Gereç ve Yöntem

Tanımlayıcı tipte yürütülen bu çalışmanın evrenini Denizli Sağlık Yüksekokulu'nda 2006–2007 Güz yarıyılında 2, 3 ve 4.sınıfta okuyan öğrencilerin tamamı (n=196) oluşturmuştur. Birinci sınıf öğrencileri henüz okulu tanıma aşamasında oldukları için çalışmanın kapsamına alınmamıştır. Araştırmada örneklem seçimine gidilmeyip, öğrencilerin tamamına ulaşılmak amaçlanmıştır. Ancak araştırma kapsamına alınan 196 öğrencinin derslere devamsızlık, araştırmayı kabul etmeme gibi nedenlerle 155'ine ulaşılmıştır. Araştırma öncesinde ilgili kurumdan resmi izin ve çalışmaya katılan öğrencilerden sözel onam alınmıştır.

Araştırmada veriler araştırmacılar tarafından ilgili literatür taranarak hazırlanan anket formundan elde edilmiştir. Anket formu 5 bölümden oluşmaktadır. İlk bölüm öğrencilerin sosyo-demografik özelliklerini belirleyen 16 sorudan, diğer bölümler ise bölümü tercih etme ve devam etmeye, alınan eğitime, mesleğe ve mezuniyet sonrasına yönelik görüşlerini belirleyen 43 sorudan oluşmaktadır. Anketlerin ön uygulaması yapılarak, işlemeyen sorular değiştirilmiş ve ortalama yanıt süresi 5 dk. olarak belirlenmiştir. Verilerin değerlendirilmesinde SPSS 10. 0 programı kullanılmıştır. Veriler, sayı ve yüzdelik hesapları ile değerlendirilmiştir.

Bulgular

Tablo 1'de görüldüğü gibi %44.5'i 2.girişte kazanırken, üniversite sınavında ilk on tercih arasında tercih edenlerin oranı %51'dir. Öğrencilerin %40'ı sınav sisteminin sonucu olarak mesleği tercih ettiğini, %46,5'i bölümü seçmede ailesinin olumlu etkisi olduğunu ve bölümü seçmeden önce meslek hakkında bilgi aldığını belirtmiştir. Öğrencilerin, %40'ı bölümüm seçmeden önce meslek hakkında kısmen olumlu düşündüğünü, %80'i okulu bırakmayı düşünmediğini ve %38.7'si tekrar üniversite sınavına girmeyi istememektedir.

Öğrencilerin derslerin teorik işleyişinden ve mesleki derslerin uygulamasından memnun olma durumları Tablo 2'de gösterilmiştir. Öğrencilerin mesleki derslerin teorik işleyişinden %43.9'u kısmen memnun olurken %42.6'sı da memnun olmadığını ifade etmiştir. Ayrıca mesleki derslerin uygulanmasında %48.4'ü kısmen memnun olurken %27.1'i memnun olmadığını belirtmiştir.

Öğrencilerin eğitimlerine yönelik görüşleri Tablo 3'te verilmiştir. Öğrencilerin %41.3'ü verilen eğitimi yeterli bulurken, %42.6'sı verilen eğitimin mesleği benimsemede kısmen etkili olduğunu belirtmiştir. Öğretim elemanlarının mesleği benimsetmede etkisi sorulduğunda %45.2'si kısmen etkili, %33.5'i etkili olmadığını ifade etmiştir.

Öğrencilerin mesleğe yönelik görüşleri Tablo 4'te gösterilmiştir. Eğitim süreci içinde meslek hakkındaki görüşleri sorulduğunda %46.5'i kısmen olumlu düşündüğünü %35.5'i ideal meslek olmadığını ifade etmiştir. Ayrıca öğrencilere toplumun meslek hakkındaki görüşleri sorulduğunda %41.9'u kısmen olumlu, %38.7'si olumsuz yanıtını vermiştir.

Öğrencilerin mezuniyet sonrasına yönelik görüşleri Tablo 5'te gösterilmiştir. Öğrencilerin %60.6'sı mezuniyet sonrası mesleğini yapmak istemektedir. Öğrencilerin, %43.9'u kendini mesleki açıdan kısmen bulmakta, %61.3'ü iş

bulma konusunda kaygı yaşamakta ve çalışma hayatının ilk gününe ilişkin korku ve endişe duymaktadır.

Tartışma

Hemşirelik ve sağlık memurluğu öğrencilerinin eğitimlerine ve mesleklerine bakış açıları ve meslekten beklentilerine yönelik görüşlerini belirlemek amacıyla tanımlayıcı olarak yapılan bu çalışma sonucunda, öğrencilerin mesleği bilinçli olarak tercih etmedikleri, iş bulma kolaylığının meslek seçiminde etkili olduğu görülmüştür. Ailelerin mesleği seçmede olumlu etkisinin olduğu ve mesleği tercih etmeden önce meslek hakkında kısmen bilgi sahibi oldukları bulunmuştur. Bu sonuç, öğrencilerin hemşirelik/ sağlık memurluğu mesleğini isteyerek tercih etmedikleri ve mesleği çok iyi tanımdan tercih ettiklerini düşündürmüştür.

Çelebi'nin çalışmasında ÖSYS'de eğitim gördüğü bölümü tercih etme durumlarına bakıldığında hemşirelik öğrencilerinin %76.2'sinin, sağlık memurluğunun %85.9'unun ve üzerinde tercih ettikleri görülmüştür. Bu okulu kendi isteği ile seçenlerin oranı %6.5 iken, %40.0'ı tercih etme nedenini sınav sisteminin sonucu %27.7'si iş bulma kolaylığı olarak belirtmiştir [10]. Gözüm'ün Hemşirelik ve Sağlık Yüksekokullarını kapsayan çalışmasında, öğrencilerin %7.2'si kendi isteğiyle %43.2'si açıkta kalmamak için tercih ettiği saptanmıştır [7]. Çelebi'nin yaptığı çalışmada iş imkanı olması nedeni ile tercih edenlerin hemşirelik bölümünde %66.5, sağlık memurluğunda ise %63.2'dir. Kendi isteği ile tercih edenlerin oranı hemşirelik bölümünde %5.0, sağlık memurluğunda ise %3.5 dir. Ailelerin, öğrencilerin bu mesleği seçmede %46.5'ini olumlu etkilediği, %40.6'sının ise etkilemediği saptanmıştır [7]. Şirin'in yaptığı çalışmada benzer sonuç elde edilmiştir. Öğrencilerin okulu kazanmadan önce meslek hakkında bilgi alanların oranı %46.5'dir [11].

Çelebi'nin yaptığı araştırmada okulu kazanmadan önce meslek hakkında bilgisi olmayanların oranı hemşirelik bölümünde %62.5'i, sağlık memurluğu bölümünde ise %61.4'dür. Buradan da anlaşılacağı üzere geçen beş yılda meslekleri tanıma konusunda bir gelişmeni olmadığı görülmüştür. Ayrıca okulu kazanmadan önce meslek hakkındaki görüşleri sorulduğunda kısmen olumlu diyenleri oranı %40, okulu bırakmayı düşünmeyenlerin oranı ise %80.0'dır. Ancak tekrar üniversite sınavına girmek isteme durumu sorulduğunda %37.4'ü "evet", %38.7 "hayır" %23.9'u ise "kararsız" olduğunu belirtmiştir [10]. Bu sonuçlar, çalışma bulguları ile benzerlik göstermektedir.

Öğrencilerin aldıkları eğitime yönelik değerlendirmeleri incelendiğinde, yaklaşık yarısının eğitimin teorik ve uygulamasından kısmen memnun oldukları görülmüştür. Öğrencilerin yarısına yakını aldıkları eğitimin ve öğretim elemanlarının mesleği benimsetmede kısmen etkili olduklarını ifade etmiştir. Bu sonuç, eğitime ve öğretim elemanlarının mesleki açıdan donanımlı olmasına daha fazla ağırlık verilmesi gerektiğini düşündürmüştür. Kuzu'nun Denizli Sağlık Yüksekokulu ve Çivril Kadir Kameroğlu Sağlık Yüksekokulu'nda hemşirelik ve sağlık memurluğu bölümleri birleşmesinden önce yaptığı çalışmada da, öğrencilerin %59.7'si mesleki derslerin teorik işleyişten, %58.4'ü ise uygulamasından memnun olmadıkları saptanmıştır [3]. Bu sonuç, çalışma bulgusu ile benzerlik göstermektedir. Özsoy'un yaptığı çalışmada benzer sonuçlar elde edilmiştir [8].

Öğrencilerin yarıya yakına şu anda mesleği kısmen olumlu olarak görmekte, üçte biri mesleğin ideal bir meslek olmadığını düşünmektedir. Öğrencilerin yarıya yakınının toplumun mesleğe bakışını kısmen olumlu olarak değerlendirirken, yarıdan fazlası mesleğin ekonomik durumunun kısmen yeterli bulmaktadır. Bu sonuçlar, mezuniyet aşamasında olan ve birkaç yıl sonra bu mesleği yapacak olan bireylerin mesleği içselleştiremediklerini düşündürmekte ve bu düşüncelerinin ileri meslek yaşantılarında da sıkıntılar yaratacağına işaret etmektedir.

Şirin'in yaptığı çalışmada öğrencilerin %60'ı hemşirelik mesleğinin ideal bir meslek olmadığını, %57'si toplumda hemşireliğin saygınlığının kısmen olumlu olduğu yanıtını vermiştir [11]. Ayrıca Özsoy'un yaptığı çalışmadan da benzer sonuçlar elde edilmiştir. Öğrencilerin hemşireliğin ve sağlık memurluğunun gelir düzeyini yeterli bulma durumuna ilişkin soruya %53.5'i kısmen yeterli, %34.8'i yetersiz yanıtını vermiştir [8]. Bu sonuçlar, çalışma bulgusu ile benzerlik göstermektedir.

Öğrencilerin yarıdan fazlası mesleği yapmak istemekte, yarıya yakını kendini mesleki açıdan kısmen yeterli hissetmekte, yarıdan fazlası iş bulma ve mesleğin ilk gününe ilişkin korku yaşamaktadır. Bu sonuç, öğrencilerin mezuniyet sonrasında bile hala mesleği özümseyemediğini, kendini tam donanımlı hissetmediğini ve mezuniyet sonrasında yönelik yeterli, rehberliğin yapılmadığını düşündürmektedir.

Bu sonuçlar doğrultusunda,

- Her dersin başlangıcında ve bitişinde öğrencilerin derslere yönelik beklentileri ve önerilerine yer verilmesi,

- Öğretim elemanlarının performanslarını değerlendirmeye yönelik geri bildirimlerin alınması ve gerekli düzenlemelerin yapılması,
- Bu bölümü tercih etmeyi düşünen öğrencilere yönelik olarak mesleğin tanıtımının tüm yönleriyle ele alınması,
- Mezuniyet aşamasına gelmiş olan öğrencilerin kendilerini mesleki anlamda daha yeterli hissetmeleri ve kliniğe yönelik kaygıların azaltmak amacıyla klinik-okul işbirliği içerisinde mesleğe entegrasyonun (intörnlük uygulaması vb.) sağlanması,
- Mesleği içselleştiremeyen ve mesleği yapmayı düşünmeyen öğrencilere yönelik uyum programlarının düzenlenmesi, bu sürecin sonunda görüşleri değişmeyene öğrencilerin mesleği bırakmaları yönünde yönlendirmelerin yapılması önerilmektedir.

Tablo 1. Öğrencilerin bölümü tercih etmesini ve devamını etkileyen özellikler (n:155)

Değişkenler	Sayı(n)	Yüzde(%)
Bölümü kaçınıcı girişte kazandı		
İlk girişte	64	41.3
2.girişte	69	44.5
3. ve girişte	22	14.2
Bölümü tercih sırası		
1-9 tercih	79	51.0
10. ve üzeri tercih	76	49.0
Bölüme tercih nedeni		
Sınav sisteminin sonucu olduğu için	62	40.0
Lise eğitimi bu dalda olduğu için	8	5.2
Aile isteği	18	11.6
İş bulma kolaylığı	43	27.7
İdealim olduğu için	10	6.5
Diğer	14	9.0
Bölüme seçmede ailenin etkisi		
Olumlu	72	46.5
Olumsuz	13	8.4
Etkilemediler	70	45.1
Okulu kazanmadan önce meslek hakkında bilgi alma		
Bilgi almış	72	46.5
Bilgi almamış	83	53.5
Okulu kazanmadan önce meslek hakkındaki görüşü		
Olumlu	37	23.9
Kısmen olumlu	62	40.0
Olumsuz	28	18.1
Görüş yok	28	18.1
Okulu bırakmayı düşünme durumu		
Düşünüyor	16	12.3
Düşünmüyor	124	80.0
Kararsız	12	7.7
Tekrar üniversite sınavına girmeyi isteme durumu		
İsteyen	58	37.4
İstemeyen	60	38.7
Kararsız olanlar	37	23.9
Toplam	155	100.0

Tablo 2: Öğrencilerin derslerin teorik işleyişinden ve mesleki derslerin uygulamasından memnun olma durumları

	Teorik		Uygulama	
	Sayı(n)	Yüzde(%)	Sayı(n)	Yüzde(%)
Memnun olanlar	21	13.5	38	24.5
Kısmen memnun olanlar	68	43.9	75	48.4
Memnun olmayanlar	66	42.6	42	27.1
Toplam	155	100.0	155	100.0

Tablo 3: Öğrencilerin eğitimlerine yönelik görüşlerinin incelenmesi (n:155)

Değişkenler	Sayı	Yüzde
Eğitimi yeterli bulma		
Etkili	64	41.3
Kısmen etkili	64	41.3
Etkisiz	27	17.4
Verilen eğitimin mesleği benimsetmede etkisi		
Etkili	53	34.2
Kısmen etkili	66	42.6
Etkisiz	36	23.2
Öğretim elemanlarının mesleği benimsetmede etkisi		
Etkili	33	21.3
Kısmen etkili	70	45.2
Etkisiz	52	33.5
Toplam	155	100.0

Tablo 4: Öğrencilerin mesleğe yönelik görüşlerinin incelenmesi (n:155)

Değişkenler	Sayı	Yüzde (%)
Şu anda meslek hakkındaki görüşleri		
Olumlu	45	29.0
Kısmen olumlu	72	46.5
Olumsuz	31	20.0
Kararsız	7	4.5
Hemşirelik ve sağlık memurluğu ideal meslek mi?		
Evet	53	34.2
Hayır	55	35.5
Kararsız	47	30.3
Size göre mesleğin imajı hakkında toplumun görüşü nasıl?		
Olumlu	21	13.5
Kısmen olumlu	65	41.9
Olumsuz	60	38.7
Yanıtsız	9	5.8
Hemşirelik ve sağlık memurluğunun gelir düzeyini yeterli bulma durumu		
Yeterli		
Kısmen yeterli	18	11.6
Yetersiz	83	53.5
	54	34.8
Toplam	155	100.0

Tablo 5: Öğrencilerin mezuniyet sonrasında yönelik görüşlerinin incelenmesi (n:155)

Değişkenler	Sayı(n)	Yüzde(%)
Mezuniyet sonrası mesleği yürütmeyi isteme durumu		
Evet	94	60.6
Hayır	23	14.8
Kararsızım	38	24.5
Kendini yeterli bulma durumu		
Yeterliyim	55	35.5
Kısmen yeterliyim	68	43.9
Yetersizim	27	17.4
Kararsızım	5	3.2
İş bulma konusunda kaygı durumu		
Var	95	61.3
Yok	60	38.7
Çalışma hayatının ilk gününe ait korku ve endişe durumu		
Var	95	61.3
Yok	60	38.7

Kaynaklar

1. Tüfekçi İ.F. Balıkesir Üniversitesi Sağlık Yüksekokulu öğrencilerinin mesleki eğitim ve yüksek öğrenim ile ilgili sorunları. Hemşirelik- Ebelik Eğitim Ve Uygulamalarında Kalite Sempozyumu Kitabı, 1998, Kayseri, Erciyes Maatbası, 338- 44.
2. Bölükbaş N.,Yaman S. Farklı düzeyde yetişen hemşire öğrencilerin kendilerini yeterli bulma durumlarının incelenmesi. Türk Hemşireliğinde Yüksek Öğrenimin 40. Yılı Sempozyum Kitabı, 1995, İzmir, Ege Üniversitesi Basımevi, 87-94.
3. Kuzu N. Sağlık Yüksekokulu öğrencilerinin eğitimlerine ve geleceklere ilişkin düşünceleri. Hemşirelik Formu Dergisi, 2001; 6(5): 40- 44.
4. Göz F, Erkan M. Sağlık memurluğu öğrencilerinin mesleki düşünce, görüş ve sorunları” Fırat Sağlık Hizmetleri Dergisi, 2001; 1(2): 37- 50
5. Kocaman G. Türkiye’de hemşirelik eğitim sorunları. Türk Hemşireliğinde Yüksek Öğrenimin 40. Yılı Sempozyum Kitabı, 1995, İzmir, Ege Üniversitesi Basımevi, 97-104.
6. Türk Hemşireler Derneği, <http://www.turkhemsirelerderneği.org.tr/index.php> Erişim tarihi:25.02.2007
7. Gözüm S. Hemşirelik eğitimine yeni başlayan öğrencilerin mezuniyet sorası çalışmak istedikleri ve istemedikleri hemşirelik alanlar ve gerekçeleri. 2000’li Yıllarda Sağlık Yüksekokullarında Eğitimin Geleceği Sempozyum Kitabı, Malatya, 2000; Sayı:85- 94.
8. Özsoy A. Hemşire öğrencilerinin mesleğe ilişkin görüşlerinin ileriye dönük incelenmesi, 7. Ulusal Hemşirelik Kongresi Bildiri Kitabı, Erzurum, 1996, 345-50.
9. Taşocak G. 7. Ulusal Hemşirelik Kongresi Bildiri Kitabı, Erzurum, 1999; 463- 64.
10. Çelebi E. Malatya ve Elazığ Sağlık Yüksekokulu öğrencilerinin buldukları programı seçme nedenleri. Hemşirelik Formu Dergisi, Ocak-Şubat 2006; 108- 114.
11. Şirin A. Sağlık Meslek Lisesi öğrencilerinin bir kariyer tercihi olarak hemşirelik mesleği hakkındaki düşünceleri. Türk Hemşireliğinde Yüksek Öğrenimin 40. Yılı Sempozyum Kitabı, İzmir, 1995, Ege Üniversitesi Basımevi, 155- 62.